

domnii cei mari nu se prea împăca. Domnii, românii sau unguri, erau tot o apă și un pământ. Niciind nu le-a ajuns ce aveau, ei sărăceau și învrăjbeau popoarele și -u ei se războia părintele Lucaciu”³.

Dr. Vasile Lucaciu era și un vehement protestatar împotriva curentelor reacționare ale vremii sale. Participarea sa la Congresul raselor, ținut la Londra, la 28 iulie 1911, și discursul rostit cu acest prilej, constituie una din cele mai elocvente dovezi în acest sens. Iată ce spunea acolo, în urmă cu șase decenii, V. Lucaciu : „*În acest Congres vedem intrupată ideea mare, cucerirea civilizațiunii moderne: respectul raselor. Și e timpul suprem ca să filție steagul acesta în viața omenirii!*”. La sfârșit asigură congresul că : „*Națiunea Română din Orientul European, în toate statele în care trăiește, reprezintă acest principiu și se luptă pentru realizarea lui*”⁴.

În 1914 izbucnește primul război mondial. Perspectiva unei noi condamnări îl face să treacă clandestin în România, unde este ales președinte al „Ligii culturale pentru unitatea tuturor românilor”, având ca secretar pe Nicolae Iorga. În timpul războiului mondial călătorește în Rusia, Italia, Franța, America, cu scopul de a recruta voluntari, printre românii emigranți, împotriva Puterilor Centrale, cit și pentru a determina opinia publică internațională să înțeleagă dorința de veacuri a poporului român, de a-și desăvârși unitatea națională.

Criza politică a Imperiului habsburgic se accentua. Lunile octombrie și noiembrie 1918 au constituit lunile dezagregării totale a imperiului. În aceste luni își proclamă independența de stat Cehia și Slovacia, Iugoslavia; Ungaria, Austria ș.a. La 1 decembrie 1918 se ține la Alba Iulia, Marea Adunare Națională care decretează Unirea Transilvaniei cu România. Dr. Vasile Lucaciu,

deși aflat în străinătate, este ales membru al Consiliului Dirigent.

Se reîntoarce în țară la un an de la Unire, abia atunci cînd marele ideal pentru care a luptat o viață întreagă a fost consfințit prin tratatele de pace. Este sărbătorit cu mare cinste la București, Sibiu, Satu Mare, Baia Mare, Sisești.

Intrat în politica noii țări, ca deputat de Baia Mare în Parlamentul de la București, Vasile Lucaciu, deși acum cu puteri sleite, nu a încetat nici o clipă să lupte și pe mai departe pentru înfăptuirea reformelor sociale cerute de masele populare. Dar nu de puține ori a rămas dezamăgit de fuga după parvenire, după îmbogățire a burgheziei și moșierimii române, pe spinarea poporului.

Bătrîn, bolnav, sărac se retrage la Satu Mare, unde la 28 noiembrie 1922, moare. Este înmormintat la Sisești, cu funerarii naționale, la data de 1 decembrie 1922, în prezența primului ministru al țării și a numeroși demnitari de stat, reprezentanți ai diferitelor organizații politice și culturale, învățători și alți intelectuali și o mulțime de țărani.

Discursul funebru rostit de Octavian Goga se încheie cu următoarele cuvinte : „*Toate steagurile se apleacă în fața acestui sicriu, asupra căruia în numele ardelenilor cu care ai pribegit pe drumul idealului, Părinte Vasile, eu smerit ucenic arunc astăzi un bulgăr de țărîna*”⁵.

Fără îndoială că nici Vasile Lucaciu, cu toată pregătirea, experiența de viață și inteligența sa, nu a fost scutit de greșeli, care se pot găsi mai ales în lucrările sale de ordin filozofic. Dar prin ideile pe care le-a urmărit cu tenacitate toată viața, prin combativitatea de care a dat dovadă, prin atașamentul neclintit față de masele populare asupra, dr. Vasile Lucaciu a fost una din figurile remarcabile ale trecutului nostru istoric, o pildă de autentic și inflăcărat patriotism.

Valeriu ACHIM

³ V. Achim, A. Socolan, *Vasile Lucaciu, luptător pentru drepturile românilor și unirea Transilvaniei cu România*, Comitetul de cultură și artă al județului Maramureș, Muzeul județean Baia Mare, 1968, p. 183-184.

⁴ „Gazeta Transilvaniei”, anul LXXIV, nr. 160 simbată, 23 iulie (5 august) 1911. p. 1.

⁵ C. Mezea, *Op. cit.*, p. 135-136.

ACTIVITĂȚI MUZEOGRAFICE

JUDEȚUL BRAȘOV

Pentru sărbătorirea unui sfert de veac de realizări remarcabile de la proclamarea Republicii, muzeele brașovene s-au pregătit intens, organizând sau colaborând la deschiderea mai multor expoziții. Spațiul Muzeului județean fiind restrîns, s-a obținut, cu sprijinul Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, în mod permanent, sala „Arta”, pentru prezentarea colecțiilor.

O inițiativă însemnată — dată fiind lipsa unui muzeu de etnografie — va fi aceea de a valorifica periodic prin expoziții colecțiile etnografice.

La 15 noiembrie s-a deschis expoziția „25 ani de grafică militantă brașoveană”, cu opere din patrimoniul secției de artă.

„Muzeele județului Brașov la 25 de ani de la înființarea Republicii” este titlul celei de-a doua expoziții, deschisă în sala „Arta”.

Muzeul județean a colaborat și la organizarea expoziției itinerante pentru căminele culturale și casele de cultură, „Județul Brașov în 25 de ani de republică sub raport economic, social-cultural”.

Pentru anul 1973, muzeul și-a propus următoarele obiective:

- reorganizarea expoziției de bază;
- deschiderea unei expoziții de numismatică;
- în cadrul colaborării cu alte muzee, prezentarea la Brașov a unei expoziții de sculptură greacă și romană din patrimoniul Muzeului de arheologie Constanța, precum și vehicularea unei expoziții de piese de cositor ale Muzeului județean Brașov, la Constanța și Iași;
- deschiderea unei expoziții retrospective dedicată acuarelistului Valeriu Maximilian (sala „Arta”).

JUDEȚUL COVASNA

Activități de cercetare și publicații

Muzeul județean din Sf. Gheorghe și-a continuat și în 1972 cercetările arheologice, obținind rezultate remarcabile:

— la Cernat, descoperirea de maxim interes, a culturii Criș și culturii lineare alături în același strat; la Ariușd, săpături în ultimul nivel al acestei binecunoscute așezări neolitice; Gițfalău, așezare tip Noua; Angheluș, strat dacic datat cu fibulă, un interesant tipar de turnarea bijuteriilor, așezări româno-slave din secolele VIII—X.

De curînd a apărut volumul III al publicației de studii a muzeului, „Aluta”.

Activități expoziționale

Muzeul județean a găzduit în cursul anului trecut o expoziție, interesantă și originală ca tematică: Jucării populare, realizate de către copii.

Copiii, ajutați de cei vîrstnici, au reconstituit și lucrat o serie de jucării, altădată mult răspîndite în centrul Transilvaniei: mică vîioară din coceni, cărucioare de lemn, păpuși de lemn, păpușă din pănuși de porumb (piese frecvente în Slovacia, azi produse artisanale), păsări mobile din scindurele de brad, mingi din păr de vacă, păpuși din comerț îmbrăcate în costume populare, realizate după modelele tradiționale sau, foarte greșit, din vechi piese de port tăiate și deteriorate în acest scop.

În dispariție aproape totală, aceste jucării populare ar merita un studiu detaliat. Expoziția a fost vizitată cu mult interes atît de adulți cît și de tineri.

Periodic, Secția de artă a muzeului deschide expoziții de artă contemporană (octombrie — sculptură Benczedi Sándor, noiembrie — grafică Erdős Pal).

Ca program de viitor, muzeul își reorganizează tematic și expozițional secția de arheologie — din comuna primitivă pînă în sec. XII e.n., în cursul anului 1973 terminîndu-se și secția de istorie, extinsă pînă la momentul 1848.

Se reorganizează și secția de etnografie; la conacul Tompa se va amenaja o secție în aer liber a muzeului.

Conform planului inițial al arhitectului clădirii muzeului, Kós Károly, se construiește o nouă aripă, în spate, care va adăposti colecțiile de științele naturii.

În martie 1972 s-a redeschis într-o nouă clădire Muzeul din Tg. Secuiesc. Prezentarea actuală, aerată, de bun gust, cuprinde piese de mare valoare pentru istoricul breslelor locale. Muzeul posedă și o sală pentru expoziții temporare (de obicei, de artă contemporană).

Pe plan județean se lucrează intens la restaurarea a numeroase monumente de arhitectură, care au și fost deja, sau sînt în curs de repartizare pentru deschiderea de muzee sătești: casa Domokos din com. Cernat, castelul Daniel de la Virghiș, castelul de la Arcuș. Pe lîngă aceste clădiri, în curtea lor, se prevede transferarea unor gospodării țărănești, fapt care obligă însă Comitetul județean pentru cultură și artă la o documentare serioasă și o colaborare cu specialiștii muzeelor de acest profil.

JUDEȚUL HARGHITA

Muzeul județean e în plină reorganizare în clădirea în care s-a mutat recent, Cetatea Mikó, monument de arhitectură datînd din sec. XVII.

V. B.

Muzeul de artă modernă și contemporană românească, din Galați, și-a îmbogățit recent colecțiile, prin donația pictoriței americane de origine română, Georgeta Arănescu-Anderson. În vara acestui an, ea a donat orașului natal 85 dintre sculpturile și gravurile fratelui său, Ticu Arănescu (1914 — 1966) și 150 de picturi și desene proprii. Cea mai mare parte a acestei donații a fost expusă, între 20 octombrie—15 noiembrie 1972, în sălile pentru expoziții temporare ale Muzeului gălățean.

*

La Muzeul Brăilei a fost deschisă — experimental — o mică expoziție etnografică (piese de port, țesături de interior, unelte, icoane). Ea reprezintă rezultatul achizițiilor din această vară, făcute în județ de muzeograful Liviu Mihăilescu, care a folosit și experiența dobîndită la cursurile de perfecționare cu muzeografia din domeniul etnografiei, din iunie-iulie 1972.

T. S.